

CSÁKY KÁROLY
VIGASZTALÓ

Csáky Károly
VIGASZTALÓ

*Ötvenöt válogatott és új vers
1970–2005*

A Liliu Auuru Könyv- és Lapkiadó kft.
az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók és
Könyvterjesztők Egyesülésének a tagja

© Csáky Károly, 2005
© Liliu Auuru, 2005
ISBN: 80-8062-266-3

Időm kezdetén

Anyámhoz

Anyám, te homlokomra csókoltad
az életet,
és elküldtél, hogy leküzdjem
a távolságokat.

Íme, kigyalogoltam
árnyékból,
és a tizenkilencedik mérföld után
visszatérek
múltamért.

(1970)

Ajándék apámnak

Apám, meséid legtisztább képek a múlttól.

Bizonyítékuk:

megkeményedett tenyered,

mely tíz félszigetként

nyúl a tengerbe

a legkisebb moszatért.

Talpad,

mely alatt

sokszor elkoptak

a tarlók.

Arcod,

mely hamis képe

negyvenegy évednek.

Mosolyod,

amit a kínok tettek

jóízűvé.

S a benned maradt szavak,

melyek most megszólalnak

bennem.

(1971)

Nyár végi képek

árnyékba ült a nap
az ősz meztelen hasán
szűz örök a fák
fejüket kopaszra nyírta
az októberi szél

kifagytam én is
anyám öreg szeméből
szerelmesekkel esküdöztem
az éjszakákra
a csillagok pedig
reggelről álmodoztak

tudom
csak te
meg az ég homlokára ült verejtékek
igazak
a csönd is félájult reggeli roráté

most marék könnyé olvadok
estére halkan lecsapódom

(1972)

Változatok

jöttem hómezőkön által
kezemben tűzzel

járok kőkockákon
aszfalt alá süllyedt
temetők felett

megyek dideregve
s árnyékom keresem
a játszótereken

(1974)

Vigasz

arcomra kiültek a végletek
csak bajuszom meg szemöldököm
emlékeztet ifjúságomra

valahol a város szélén
megpihen a falunk

itt ülök asszonyommal a parton
várjuk apámat
szegény
múltját hozta magával emlékebe
tenyeréből kinyílnak
remegő ujjai

(1975)

Átváltozás

élek kőlapok alatt
vad mélységek fölött

mellettem fennakadt rezdülések
esték egy helyben topogása

hirtelen
tágul a tér a nap felé
észrevétlenül
zsugorodom belé

(1975)

Döbbenet

rejtélyes korba estem
mogorván ül fölöttem
a csönd
hiába kiáltok
hangom visszhangját se hallom

lesek barlangok sötét világába
várom
hogy felpattanjon
egy ősi hangsor a mélyből
helyette
denevérek csapódnak
arcomba

vállamra szállt
egy fekete madár
borzos tollával
árnyékolja lelkem
károg árvaságomon

(1976)

Férfikor

mióta megtestesültek álmaim
nem tudok aludni
most
hogy
kiköltözött belőlem
gyermekkorom
minden mesét átismételek
de már semmire sem emlékezem
szó szerint értelmezem a világot
bajnak hiszem a bajt
halálnak a halált
igazságnak az igazságot

lassan értelmüket veszti
a tárgyak
s alig marad valami
amit képletesen
megmenthetnék magamnak

(1977)

Üzenet a tenger fenekéről

Hiába nézed
vihar után
a tengert.
Nem az a kétségbeejtő,
hogy fent
cseppek keverednek.

A vizek fájdalma
mélyről fakad,
és határtalan.

Tudod, ilyen tengerben
élek én is.
Körülvesz országnyi zaj,
embernyi csönd.

Úszkálók fehér zátonyokig:
hangjaimból szigetek épülnek
nyelvem alatt,
s néma alázattal
hordozom magamban
halálomat.

(1978)

Magány

befelé nyíló virág vagyok
vasbeton-mozdulatlanság körülöttem

szürke szigetemen csillagtalan éjszakák
tanyámon zöld szemű sáskák
üres madárfészkek

elszálltak a jóllakott rigók
s én didergek az ittfelejtett nyárban

(1978)

Mélység alatt

szállok egyre
le a mélybe
mélyebbnél is
mélyebb csendbe

állok itt az
örök csöndben
csönd országa hallgat
körülöttem

mégsem
hallom
hangom
hangját
hogy
halljam
hát
a
vissz-
hangját

(1978)

Hazatérés

megáll a tékozló fiú
hogy kegyelmet kérjen
de körös-körül
csak kővé vált arcokat lát

tévelygése végén
szürke kövek között
bocsánatért hát
kihez könyörögjön

magányában
vétkei vései
fekete falakba

miután
bűnbe ejti őt
a csönd
elindul újra vétkeivel
helyet keresni
a kárhozatnak

(1979)

Helyzetkép

ősök csontjaira
telepedett a város
íme a kép
fák helyett kőerdő
kövesedő
jelen idő

ablakok előtt
fehér papírt zörget a szél
madaraim riadjatok
helyet nektek
nem adhatok

jaj ti még nem tudjátok
hogy fölfelé
nehezebben mélyül
a föld

(1981)

Születésnap vigasztaló

harminchárom évemmel
itt állok
viharverten
védtelenül
újabb viharokra
várva

dalolni kéne
győzelemről és
tragédiákról
valami fontosat
mondani
még ha
fogytán is
a szó

vagyok a végtelen időben
fáradó
napszámosa az elmúlásnak
fogyatkozó
örököse az örökkévalóságnak

vagyok
fészkéből kiesett
fióka
s fiókáját féltő
madár
bennem a zuhanás
bennem a szárnyalás

vagyok egymagamban
erdő
és
magányos fácska
számkivetett
és befogadott
bocsánatot nyert
bűnbeeső
vétkesével
vetekező

nyelvem alatt
parázs
viszem
a télbe
hogyan
kibírjam

a belém fagyott
évszakokat
s melengessem
menekülő
éveimet

(1983)

Őszi helyzetkép magamról

itt élek e semleges tájon
naptól messze
világtól is távol
mögöttem ködbe hullt arcok
előttem hószakadás

állok az utak közepén magányosan
lettem
konkoly-közé-hullás
sivatagi zöld virágzás

ősz van
mozdulatlanok a fák
csupasz koronáik közt mégis
növekszik egyre
a távolság

elindulok hát
újabb nyomokat hagyva
az ősnyomok között

(1987)

Képek

Szabad vers elé

nézd a csapzott denevéreket
szabálytalanul kergetőznek
a hold esti kötényén

éjszaka a toronyban hagyva hangjukat
elindulnak nevetni
a harangok
és
kifutnak a várromok alól
a hegyek

próbáld meg a lehetetlent
megtudod
hogy képletesen ráléphetsz
a fák fejére

(1972)

Hóvers

hahó

hóra

hull a

hó

égi áldás

föltámadás

felhő fia

hómanó

(1985)

Ipoly

tudom
nem azért jöttél
hogy kettéoszd a földet

csupán
medret vájtál magadnak
hogy velünk maradva is
elérhess
a tengerig

megszült téged
naponta a forrás
tavasszal
virágok virultak
partjaidon
vized fölött
füzek ölelkeztek

alattad
halkan
egymásba fonódnak ma is
a gyökerek
mi meg
rád hajolunk
fák helyett
történelemnek

(1978)

Fák

Nézd,
ezek itt a fák:
tájak
számkivetett őrei,
magányosak
és mindenhatók,
ellenállók
és oltalmazók –
pedig fegyverük sincs.

Lettek,
hogy
teljesedjenek.
Nem hivalkodásból
nőttek naggyá,
s azért sem,
hogy fölnézzenek rájuk
a földönfutók.

Állnak
csak
és teremődnek,
kibírják a hét próbát is;
vihart, szelet

szelídítnek,
kapaszkodnak
fagyban, sárban.

Vannak csupán.
Sorsuk:
gyökérverés
és
ragaszkodás,
termékenyülés
és
megmaradás.

(1985)

Téli képek

I.

Csendélet

Ez itt
a csönd,
sírás és
halál nélküli.
Nincs vész,
se vég,
gyász se
lehet hát.

A fűszálak
befelé fordultak
csupán,
önmagukat
álmodják
gyökereikben.

A fák
hó-kontyában
fekete csatok
az ágak,

ékei
fagyott
asszonyoknak.

S a csillagok:
égen fénylő
néma rejtjelek.

II.

Táj

Festi, festi
fehérre
önmagát
a tél.

Fölfelé
fordult
fekete ecsetek
a
fák,
idomulnak
maguk is
szűz színéhez
a földnek.

III.

Éjszaka

A hegyek fölött
piros szoknyában
ül a hold,
körötte
felhők lengetik
dérszürke
hajukat,
lassú táncot járnak
a csillagok,
az erdő
mint álmos zene-
kar,
fái
fekete
cimbalomverők,
pengetik
a szelet
keservesen.

(1985)

Merülések

Ars humana

legyél virág ha tetszik
szakadék szélén virágozzál
s ne tudd hogy szép vagy
jónak se hidd magad

legyél hal a szárazföldön
tenger fenekén madár
láng a vízben
víz a lángban

dobd magad magasba
s ha kell
zuhanj a mélybe
koppanj a csönd közepén

(1977)

Cím nélkül

s mi ittmaradtunk
földbeshakadt
gyökerek fölött
cipeljük
önmagunkat
napfényben és szélben
mint tavasszal cipekednek
fűszálak között
hajlékukkal a csigák

kiegyenesednek bennünk
az őscsontvázak
felemelt karokon
szétszabdalt vitorlák
a tenyerek
átsüvít rajtuk
a szél

de megkapaszkodunk így is
sokasodunk lélekben
akárcsak testben
a kettévágott giliszták

(1978)

Van úgy...

van úgy
hogy a mindenség
belőlünk vétetik
s mi állunk csak
kifosztottan
mint magukra hagyott bárkák
özönvíz után

van úgy
hogy cseppenként
égre száll a tenger
s cethalak csontjai
kővé kövesednek

van úgy
hogy hátat fordítanak
nekünk a hegyek
és siralomvölgyről
dalolnak
arc nélküli istenek

(1978)

Feljegyzések

ennyi balsors után
én is lehetnék
talán
az ki nem vagyok

mert voltak
kik az éjszakába
merültek
és
csillagot legeltek reggelig

mert vannak
kik hegyek közé bújnak
és
hóesésről álmodoznak
a nyárban

mert lesznek
kik megkerülik a vizeket
és
folyók helyett
tengert írnak az égre

és lesz
kinek kezében
kizöldellnek a gallyak
miután majd valaki
fölfedezi
a száraz-
földet

(1978)

Merülések

Kikötőinket immár
elnyelik a vizek.
Eljő majd
a soha-meg-nem-érkezés
végtelen órája is.

Hiába tiltakozol,
parttalanul nyújtózik
a tenger.
Hullámot kavarni
egyre nehezebb lesz
a mindenségben.

Kagylóid
alámerülnek
lassan, mert nincs
hová
kivesse őket
az ár.
Zuhanunk mi is
kemény jelként
a mélybe,
hol

egymásba fonódnak
a feltépett gyökerek.

(1982)

Szembesítés

Bár reccsen
a gyally,
de a törzs
nem törik;
hull a levél,
de marad
az ág.

Bár nap süt
és szél süvít:
a gyökér
meg nem adja
magát.

Így mélyül (és)
magasodik
egyszerre
a fa.

Aztán
élő hasonlatként
elénk áll az erdő,
hadd piruljunk,

ha önmagunktól
nem látjuk
egymást.

(1984)

Vádirat

rejtekeid
rejtegeted
titkaidat
titkolgatod
arcaidat
álarcozod
több vagy
már a
kétszínűnél
riasztóbb
a hétfejűnél
mesét
mondasz
valótlanul
valóságként
regélsz
regét
híveidet
hitetlenül
hitegeted
kedveiddel
kedvtelésből
kegyetlenkedsz

távolodsz csak
tiedtől
félelmedben
futsz
fajtádtól
s hogyha
néha
haza-
térsz
még
sírt ásol jaj
sírás nélkül

(1986)

Rajzolatok
korról és kórról

Súlytalanság

van
aki igétlenül is
felrepül az égre
s rejtőzik éjszakák
csillagkötényébe

hallgatni tanul
végtelen időben
majd szárnya nő
és elrepül a földre
kétségbe-
esve

keze ha volna
szárnyát
rejtene alája
hogy mehessen bátran
medvék barlangjába

(1978)

Fohász előtt

jelen lenni
és jelenvalóvá válni
adassék meg nekünk

bírnunk
porból a csillagokig
látni
kinőni a ránk hullott
avarból

időnként
szülessünk meg újra
hogy könyörgés nélkül is
teljes legyen
halálunk

(1978)

Névtelen jelentések

1

elégedett
mert naponta látja
hogy nyolc óra nulla-nulla perckor
intelligensen
azaz rövidre nyírt hajjal
kivonulnak pletykafészkükből
a tanító urak

a tulajdonképpeni világ
nem érdekli őt
(pedagógushivatalnok)
szerinte legjobb
ha semmi sem történeik
csak a havi jelentés
legyen
vas-
kos

2

megtanulván végre
választékosan
semmit mondani
félnapot vitatkozott

az irodalomról
(utoljára Makarenkót olvasta)
estefelé kiderült
hogy varga imrét
vállig érő haja miatt
nem kedveli

(1978)

Sorok fejfák alá

a törvény
ki tudja hányszor
megfogalmaztatott
osztozott rajtatok
háromszor is
a világ
s ti maradtatok
Európa közepén
bús szántóvetőknek

hiába írtatok teli
reggelenként
panaszaitokkal a földet
betűiteket
napnyugtáig
belepte
a por

de összeszorított
fogsorotok közt
megmaradtak mindig
a szavak

mint földre fagyott
füvek alatt
a mélyülő gyökerek

(1979)

Tényállás

a csönd
kettévált
ott
szótlanság
itt
hallgatás

lám
mindenki
megtestesül
valahogy
egyik lapul
másik vigyázzban áll

(1981)

Intés

maga köré
ki falat épít
jaj
meg nem nyugodhat

karóhoz
ki ebet köt
jaj
farkasok haragját szítja

s gyávaságból
aki bólint
fejét veszti
elevenen

(1982)

Hódolatunk

Kegyelmek kora,
könnyörgünk hozzád:
bűneinket
ne írasd az égre,
takarékoskodj
szóval
és írónnal.

Kegyelmek Ura,
Felség
az alviálgban,
szabadíts
meg minket
az ellenállástól,
s adj nekünk
vastag nyakat
a bólintáshoz.

Csak bőrünket
és nyelvünket
no meg fenntartó-
szervünket
hagyd meg nekünk,
Hétszínű Atyácska.

Mi majd
csínján bánunk
a fénnel
meg az értelemmel:
hálából bearanyozzuk
szívecskédet,
s kötelezettségként
vállal-
juk,
hogy
hozzád
fel
sose
nö-
vünk.

(1982)

Változatok

(Koncsol Lászlónak)

Csatlakozom hozzád
a csöndben:
vállalom zarándoklásaidat,
s visszamegyek veled
oda,
hol a folyók fakadnak.

Először
arcomat mosom
gyökérölelésből feltörő
vízben.
Mosdótálam
két tenyerem:
tisztuljon benne
születésem,
mint évenként
a tavasz.

Másodszor
megmerítkezem
némán
napfölkelte előtt
forrásunkban

– mely medvenyomból buzog –,
hogy morogni merjek
sziszegők közt,
ha ellenségünk
nyakunkba szakad,
s vesztegetnek
idegen szavakkal
árulók és janicsárok.

Harmadszor
harmatot szedek
harangvirágból,
és leszek
őszirózsaszirom,
ha felkél
a szél.

Utolszor
vizemet veszem
sziklarepedésből:
hidegnél hidegebbet,
hadd szokjanak
fagyhoz is a hangok.

Végül
vízcseppé válok

magam is,
kutamba folyok
a jég elől:
igyanak belőlem,
kik szomjaznak
a tél-
ben.

(1989)

Átok helyett

nagy a ti bűnötök
anyák
mert megtagadtátok magatokat
gyermeketekben
piacra vittétek
szavainkat
hogy előnyökhöz jussatok
mint a kofák

s lám
dadognak
a csecsemők
álmukban
anyatejért esedeznek
az árvák
reggelenként
nagyokat kiáltanak
keservükben
de
panaszkodni
sem tudnak

állnak csupán
tehetetlenül
és felsírnak
a szemmel vert
idegenek

(1985)

Az idő árnyékában

Kísérlet az idővel

Jöttünk egykor visszhangtalan hegyek
árnyékából,
magányos erdők nyírfacsendjéből,
soha-be-nem-járt puszták közepéből.

Jöttünk elmosódott határszélekről,
nevesincs falvakból,
héttornyú városokból.

Vagyunk most bokrok alá menekülő
erdők,
magunkba szállt tigrisek,
villámlás előtti mennydörgés.

Vagyunk a jelen időben,
napjaink terhével cipekedünk
születés és halál keserve között.

Mennénk már túl minden vonzáson,
kerülvén napot és holdat,
feledvén anyát és gyermeket.
Mennénk fagyok dermesztő hidege elől,
tüzek égető melege mellől
– bekötött szemmel a nemlétezésig.

Ám hiányzik még belőlünk a cáfolat,
vakságunkból az igazság,
létráinkból a fogak fájása.

De miért siettetjük az őszet,
mikor még gyökérverésünk is késik,
és minden kísérlet hátravan.

(1977)

Táviratféle Gál Sándornak

a folyók
már megszülettek

most nyelvünk alatt
szorong a tenger
valahogy
teljesedni
kellene hát

mert nem lehet
hogy cseppenként
felszívódjunk
vagy szétfolyjunk
mint mennydörgés után
a földre zuhant felhők

legyünk csak
partok közt szorongók
törvénytelenül is
medrüket mélyítő
forrásvizek

(1982)

Elemzés helyett

(Péterfalai T. Á.-nak Pozsonyba)

és lett
belőled a vers
születtél általa
másodszor is
a mindenségbe
mert
vállaltad önmagad
ősidőig
mert emlékszel
emlékeidre
ködre
kőre
meg késre
emlékszel mindenre
amitől fájunk
és gyógyulunk

messzire
csak az mehet itt
tudod
ki visszatekint
s átlát

az utak porán
ki tarisznyáját kibontja
ha hétszer is áldott
urának asztala

(1982)

Minden időben...

(Vázlat Duba Gyula regényéhez)

„Látod, olyan vagyok én is, mint a fák,
a földbe gyökereztem, nem mozdulhatok.
Ki kellene vágnod, ha elviszel.
De akkor már nem lenne gyökerem, mert
az itt

maradna.

Hogyan élhetnék?

(...)

Maradjon az ember a helyén, ott maradjon
ember,
ahová a gyökerei kötik.”

Ezeket mondta egykor Péter fiának
Nagybene Istvánné Füzesnyéken.
Az idő örvénylik azóta is egyre.
Csak a távolságok hunyászkodnak meg;
repülünk szárnyas gépeken,
ám még mindig visszatérünk,
mint a vándormadarak.
Megmerítkezünk emlékeinkben,
és álmodunk a változásról.

A bölcsők és temetők visszahívna most
is;

csermelyek csalogatnak,
nyugtatnak árnyékadó fáink.

S mi mondogatjuk ismét:
a holtakhoz sem lehetünk hűtlenek,
bár
hallgatnak
már,
akár
a gyökerek;
tán az imát is elfeledték,
de féltik örökké
a fentiek nyelvét.

Önmagukat meg nem adták,
csak porrá lettek az ősök.
Minket növesztenek így is,
mint zsenge növényt a humusz,
csermely a tengert,
gyökér a fát.
Mind
hátrahagytak
valamit:
a holtak életet és anyanyelvet
az utódoknak,
a múlt jelent a jövődőnek.

A szülőföld azáltal teljesedik,
hogy el nem mozdítható.

De jaj,
ki
múltját megismerni
nem meri,
kinek kínos a kinőtt bölcsők ringatása,
csak magát árverezi
itt
el.

(1985)

Kedvesináló

(Gyurcsó István emlékének)

Törött tü-
körben,
jaj,
hányféle arcot
látsz,
te töretlen
harcos.

Szólj valahogy,
szétszórt szavainkat
merre csipegeted?
Riadt nyájunk,
mondd,
megtér-e újra?

Csak még egyszer
hozd el hozzánk
mesebeli gombostűid,
hadd pukkasszuk
a felfújt hólyagokat

s kacagjunk
a fapofák
helyett.

(1985)

Üzenet

(Lezsák Sándor barátomnak)

Olvasom, barátom,
harmadszor is
híradásod
Julianus
utolsó útjáról.
Jelentem neked:
értjük még a szót,
mit örökségül kaptunk
kilovaglás előtt.
Üzenj hát gyakran,
és kérdezd magyarul:
mennyit ér az anya-
tej s a szülő-
föld e mesterkélt
világban.
Kérdezd meg újra:
a lobogás fönt mire jó,
ha vagyon
a bölcső tájékán
súly- és bizonytalanság.
Látod,
országok tolongnak megint,
és nyelvek cserélődnek.

Mondd: melyik
fájdalmasabb nekünk.
Most már mindegy,
hol a hazánk.
A kör sugara
változhat bár,
de a mag el nem veszhet.
És marad még vér is
az „orcapiruláshoz”.

(1988)

Új versek

Mese helyett

Riogattak egykor
manók és vasorrú bá-
bá-
k.

Hittem-e bennük,
nem tudom má-
r.

Most szenvedek egyre
nagy fejű lényektől,
felfújt hólyagoktól,
bűnt termő senkik
sunyi mosolyától.

Ördögöt űzni belő-
lük,
jaj,
hogyan lehetne,
hisz kötöttek szövetséget
álarcos szolgákkal.

Istenem,
mondd,
mire jó e kétszínűség
hajlékod tájékán?

(2002)

Ad acta

eljött
a tévedések
országá
de se király
se bírák
csak
a palást színe
változik
las-
san

most
fel-
ol-
doznák magukat
a cin-
kosok
hogy kezdődjék újra
a bűnbe-
es(-)
és

(2003)

Nekrológ

(Agócs Béla halálára)

Mert hitted az
igazat,
széttörted a
csöndet,
átlépted kicsinyke
fedezékeinket.

Lobogtál zászlóként
kavargó szelekben,
biztattak lentről és fentről.

Jó voltál szenzációnak,
tisztként harco-
ló
rongyos bakának;
használtak csatában
pajzsnek,
bújtak mögéd sunyi huszárok,
pengettek kardot szemed előtt,
majd hátba szúrtak,
magadra hagytak.

Lettél újsághír-ember,
hírverők tárgya,
bolondnak bélyegzett lámpás,
imbolygó lidércfény légüres tereken,
felkiáltójel
befejezetlen mondatok
végén.

Kitagadottként
halálo
megdöbbenti-e
e kétszínű világ
vigéceit,
az ítélkezőket
és kitünteséket osztogató
elí-
tél-
te-
ket?

(2001)

Elsettként is magyarul

Égettek bennünket
belülről is
a külső tüzek,
s tettek tűzoltóink
bizonyosságul minket
üveg mögé
kirakat-
magyarok-
nak.

Körülvett sok kis
képzeletbeli határ
és régiónyi óvatosság.
Lettünk idegenlégiósok
szülőhazánkban,
túszok és hontalanok
itthon és az anya-
országban.

S ha marad még picinyke hitünk,
éltessen ez égi mezeinken

az örökkévalóságig,
hogy majdan beteljesedjék újra
magyarul is az Ige.

(2003)

Vakhit

Hiszed magad
messi-
ásnak,
mégis
királyként tetsze-
legsz.

Építész trónod köré
országot,
összehordasz
bitót és derest.

Rongyos palástod
zászlóként lobog-
tatod,
koronád keresed,
ha inog
bársonyszéked.

(2002)

Vigasz

Egyedül maradtam,
sírok csak
befelé,
mint
a
fák,
kikben
fészket rakott
az idő,
és kikelt
a fájdalom,
hogy suttogjon
a csöndről
ősz szüret
előtt.

(2002)

Hamis világ

Kevernének minket
korpa közé
mosléknak
a mocskok,
mert sok itt
az éhes disznó,
s mindahányuk
hízni akar,
noha a makkot már
rég elálmodták.
Ejtenének minket
bűnbe
az álszent bitangok,
kik csak árnyékát
szeretik a keresztnek.
Besúgnak bennünket
az ördögnek,
és szítanak vihart
pokloknak tornácán
szeplősen is
szemfüles angyalok.

(2003)

Örökkévalóság I.

És nőnek csak
kínból a kövek,
kemények, mint a
vulkán tömbjei.

Koppannak közénk
kilehelt lelkű testek,
éles szilánkká tör
valamennyiünket
a történelem.
Már a fájás is
elmarad.

És nőnek csak
tövisvesszőkből
égő csipkebokrok, könnyekből
vérvörös virágok, szúrós szagúak,
mint az esküvő előtti rozmaringok,
a ravatal mellett ágaskodó liliomok
s a parázsra szórt tömjén szertartás után.

Aztán eljő majd
a csönd országa,
hogy áthervadjunk belőle örökkévalóság-
nak
a végtelen télbe.

(2002)

Senkiország szolgái

A törvény
lám,
meg-
szüle-
tett,
s hirdetik most
hitetlenül
megteste-
sült ígéiket
a hitszegőkből lett
hitvallók.

Szent István trónját
is körülállnák
a palást-
festő
Vazulok,
nagy királyunk
korcs katonái,
piruló ördögöcskék szolgái,
jöttment Pistikék.

Ám
e nyáj
még nem eladó,
hiába bégetnek hamis dalokat
a vezér-
kosok.

(2004)

Korrajz

Él-
degélnek
itt
kikiáltott
meg felfokozódott
vitéz-
kék
és
kép-
viselők,
talpnyalóknak
kegyelmet
osztók,
tolongóknak
helyet
keresők.
Vannak,
mint kopott csökevényei a múltnak
az érdemkeresztjük alatt elesettek,
kik újrateremtődnek
s éberek,
ha közeleg a voksolás
ideje.

(2004)

Újkori haláltánc

Egymást tapossák
a percek,
vad vezényszavak
merevülnek
a világhálón,
s megállj nélkül
csörtetőik vonulnak
„nonstop”
Ámerika fel-
é.

Őseink keresztjeiről
letagadják a betűt is
a liberális lovagok,
hogyan legyen nekik
könnyebb
a feled-
és.

Temetőinkben
jeltelen fejfák,
félíg földbe csúszott múlt.
Kietlen e táj,
kihalt őshon
kelet dzsungelében.

A sírok
egyre csak
homorulnak.
Halottak napján
világpolgára-
ink
szédülten
körül-
kóvályog-
ják
hűlt helyét
a mulandó-
SÁGnak.

(2001)

Fohász kérdéssel

Ó,
Uram,
mondd,
istenverés-
e
a
szenvedés,
vagy szerete-
ted jele
ez is,
próbatétel
a kereszttövénben,
ahol már csak néznek,
de nem látnak semmit
a kiszáradt szomorú szemek,
s nem könnyezik könnyet
fájdalomtól a
szemgödör.

Láss meg engem, Atyám,
tekints le
gyarló gyermekedre,
kinek fohászt
mondana
ajka,

ám elszálltak
idő előtt a szavak,
és készül már a lélek is.

Vajon meg-
térhet-e
hozzád meg-
köszönni a
meg-
bocsájtást
tékozló fiad?

(2004)

Örökkévalóság II.

Már újra október,
közeleg ismét
a tél,
és ha meg-
int
a hal-
ál,
hinni próbálunk megint
a föltámadásban,
aztán
kivonulunk éveinkkel,
hogy kezdődjék
az örökké-
való-
ság.

(2004)

Utószó helyett

Csáky Károly (1950) költőként kezdte pályáját, helytörténészként és etnográfusként az egész magyar nyelvterületen ismertté vált. Az egykori Hont vármegye egyik legjobb ismerője. Munkásságának ezzel a területével itt nem foglalkozunk. Szépirodalmi vonatkozású tevékenységét főiskolásként, az Új Fórum önképzőköri lapban kezdte Bodnár Gyula és mások társaságában. 1971-ben a Vasárnapi Új Szóban *Ajándék apámnak* címmel jelent meg első verse nyomtatásban. Ettől kezdve folyamatosan, de meglehetősen nagy időközökben publikál verseket, gyakrabban recenziókat, irodalmi és kulturális publicisztikát, helytörténeti, később etnográfiai tanulmányokat. Egyetlen verseskötete – *Kísérlet az idővel* (1997) – az 1970–1989 közötti évek lírai aktivitását gyűjti csokorba. A kötetet bevezető *Hitvallásban* így jellemzi tevékenységét: „Irodalmi munkásságomat versíróként kezdtem a hetvenes évek elején. Száznál több költeményem jelent meg a szlovákiai magyar lapokban és a Palócföldben, valamint egy-két antológiában. A szenzációkat és a sznob-ságot nem szeretem. Szűkebb közösségem sorsát, problémáit közelről ismerem: keserveit naponta

megszenvedtem magam is. Verseim elsősorban ebből az élményforrásból születnek. Mert élményből, gondból, bajból volt elég mindnyájunk házatáján. Divatra, idegen eszmék utánzására, az üres régiókba való vágyakozásra nem volt hát szükségem. A magunk valóságát akartam kinyilatkoztatni, vállalva annak buktatóit és sikertelenségeit is.” Az elmondottak szelleme és eszmeisége tükröződik a kötet verseiben, egy erős közösségi érzületű, a kisebbségi gondok és problémák iránti fokozott érzékenységű lírikus reflexiói öltenek változatos versformát, a szoros kutatómunkával eltöltött évtizedek kísérfőzenéjeként. Csáky a szó legnemesebb értelmében elkötelezettje nemzeti és emberi sorsának, akitől az élet intimebb érzelmi szférája sem idegen. Erről tanúskodnak családi vonatkozású versei (*Anyámhoz, Ajándék apámnak, Kislányom ágya felett, Kései zsoltár anyámhoz, Nagyapám*), az önarckép megformálásának változatai (*Férfikor, Születésnap vigasztaló, Önvizsgálat, Őszi helyzetkép magamról, Feljegyzések, Cím nélkül* stb.). A sajátosan rövidre tördelt verssoraiból zaklatott, felelősségtől átitatott hang szól az emberség, az emberi értékek védelmében (*Kórkép, Hódolatunk, Fájdalom két variációval*), s csak ritkán a felhőtlen vidámság, a zavartalan életöröm (*Hóvers, Tavasz-köszöntő, Szabadvers elé*).

Csáky Károly a kilencvenes évek folyamán már ritkán hallatta költői szavát, az ebben az időben születő versei kiadatlanok. Alkotó energiáit a tudományos munka kötötte le, amelynek eredménye a több mint egy tucat helytörténeti és etnográfiai témájú könyv. Lírai életműve nem terjedelmes, de sajátos színét képezi költészetünknek. Szellemiségét és formai sajátosságát talán egyetlen példával is fel tudjuk idézni:

„legyél virág ha tetszik
szakadék szélén virágozzál
s ne tudd hogy szép vagy
jónak se hidd magad

legyél hal a szárazföldön
tenger fenekén madár
láng a vízben
víz a lángban

dobd magad magasba
s ha kell
zuhanj a mélybe
koppanj a csönd közepén”
(Ars humana)

(Szeberényi Zoltán: *Magyar irodalom Szlovákiában (1945–1999)*).

„Egyszemű vázlat”

Csáky Károly neve nem ismeretlen a hazai közönség előtt. Az etnográfus Csáky Károly neve. Azonban a verselő, kinek most gyűjteményes verseskötét tarthatja kezében az olvasó, és aki a hetvenes évektől kezdődően teszi az irodalmi műhelyek asztalaira verseit, meglehet, sokak számára meglepetést okoz majd.

A szó a költő terméke, de maga is hozzájárul a költő fejlődéséhez. Mert számomra a vers bölcsélet, olyan eszközökkel és módszerekkel formált szépirodalmi alkotás, mely nem hagyja nyugton olvasóját: metaforáival, képeivel, ritmusával, hasonlataival, megszemélyesítéseivel, hangtanával, szótanával és mondattanával a nyelvesztétikának jóformán egész területét megmozgatja, és természetes anyagától, a nyelvtől sohasem szakad el, mint a gyermek édesanyjától, apa fiától.

A kötet induló ciklusa (*Helyzetképek*) Csáky gyermekkorának tükörcserepeit tárja elénk. A felnőtté érés első, bátortalan lépései tűnnek szemünkbe: az ezzel járó elbizonytalanodás, a tetterekészség, az élet játéka. És ha ez az élet játéka az emberek egymás közti vonatkozásait illeti, az eleve versolvató/szemlélő számára gondolkodás tárgya lehet.

Csáky visszatér a gyermekkorhoz, és ez a visszatérés a változást jelenti számára; és miként a kaleidoszkópban mindig ugyanaz a marék színes szilánk folyton változó képpé lesz, úgy kell, hogy hozza létre a játékos gyermekkor a mindig újat. A költő számára is tanulságos a kaleidoszkóp-játék.

A nyolcvanas évektől íródott verseiben már kényesebb „eset”-feldolgozásokkal találkozik az olvasó (*Hóvers, Téli képek, Ég és föld között, Vádirat, Névtelen jelentések, Hódolatunk, Kísérlet az idővel, Egyszerű vázlat, Elemzés helyett, Minden időben*), nehezkesebb, fájdalmasabb, mélyebb alapszínekkkel, mert az ember harminc esztendővel a vállán lép ki az előkészület korának homályából és sivatagából a tevékeny életbe. Mert útja mindig nyomokon visz, és Csáky számára minden út mitikus formák kitöltése jelennel.

A poéta, immár túl a harmincon, tudatosítja a társadalomban lejátszódó folyamatokat, lát, tapasztal. Verseiben általában megállapodott, leszűrt tényekkel, gondolatokkal és folyamatokkal foglalkozik, interpretálja múltját. Világában jelen van a technika (poesis) mint saját világának a teremtménye, a világgép (aisthesis) mint a külső és belső valóságnak kinyilatkoztatása, érzékelésének megújítása és a kommunikáció (katharsis) mint a mű követelte ítélet helyeslése.

Zeneiség tekintetében költészete jól épült, ritmusa összhangban van a mondanivalójával: *Mélység alatt* című versének trocheusai a finn eposz, a Kalevala, vagy Berlioz *Fantasztikus szimfóniájának* zárótétele, a *Boszorkány-szombat* mintájára lüktetnek. A III. ciklusban olvasható *Vádirat* paiónjainak első hangsúlyos szótagjai megfelelő nyomatékot adnak a kifejezendő gondolatoknak: „rejtekeid/ rejtegeted/ titkolgatód/ titkaidat/ arcaidat álarcozod”.

Az V. ciklusban érzékelhető a szlovákiai magyar irodalom képviselőinek a hatása: az egykori főiskolai tanárnak, Tózsér Árpádnak, Duba Gyulának, Gyurcsó Istvánnak dedikált versek egy-egy élményt, benyomást dolgoznak fel. Duba *Örvénylő idő* című regénye megfogalmaztatja Csákyval a szülőföld iránti érzelmeinek-gondolatainak verses változatát: „A szülőföld azáltal teljesedik,/ hogy el nem mozdítható.” A *Hódolatunk* című „könyörgés” vagy „ima” „zsénagyosan” lüktet: „Kegyelmek kora,/ könyörgünk hozzád:/ bűneinket/ ne írasd/ föl az égre,/ takarékoskodj/ szóval/ és írónnal.”

Befejezésként hadd idézzem fel Gáldi László számomra felejthetetlen szavait:

„Hiába tekintik az ókor óta a tánccal együtt testvérművészetnek a zenét és a költészetet, nyilván szerencsésen eljutottunk oda, hogy a zenét – azért, mert nem „közérthető, azaz nem feltétlenül jár együtt logikailag felfogható kísérőszöveggel – min-

den lehető módon magyarázzuk, taglaljuk, s zenei vonatkozásban a formai mozzanatokra is gondosan felhívjuk a figyelmet, a költészettel kapcsolatban viszont a tartalmat olyan magasra emeljük a mű »külső« burka fölé, hogy emellett a formai problémák gyakran egészen elsikkadnak.” Így tehát „a vers formájának alaposabb megismerése nem öncél, hanem a vers szerkezetén és zeneiségén át vezető út a költészet közvetlenebb átélése felé”.

Bízom benne, a lehető legközvetlenebbül éli majd át mindenki, aki kezébe veszi a kötetet. Csáky költészetét.”

Turczai Árpád

(In: Csáky Károly: Kísérlet az idővel. Versek (1970–1989).

Nem is tudtam, hogy költőnek is ilyen élvezetes Csáky Károly, akinek „Nógrádi tájakon” című könyvét sokszor használtam már különböző írásokhoz, előadásokhoz. „Mese helyett” és „Vak-hit” című verseiben erkölcsi kérdéseket feszeget, a hatalmasok, a hatalommal bírók (a „felfújott hólyagok, a bársonyszékeken ülők”) kerülnek célkeresztjébe, de bírálja az „álarcos szolgákat” is, akik szövetséget kötöttek a „nagyfejű lényekkel”.

(Csongrády Béla: *Röpke Ívek* 2002. In: *Balassagyarmati Honismereti Híradó* 2002.)

Azt hiszem, tavaly is kiemeltém, és most is azt kell tennem, hogy elismeréssel adózok a szlovákiai szellemi élet aktív tagjainak – szerencsére többen személyesen is itt vannak körünkben, hallják is, amit mondok –, hogy őrzik a lángot, őrzik a magyarságtudatot. Mi itt, az anyaországban élők, igazából fel sem tudjuk fogni, hogy milyen nagy és felelősségteljes küldetés ez.

Csáky Károly *Elesettként is magyarul* c. versében is ezt hangsúlyozza:

Lettünk idegenlégiósok
szülőházánkban,
túszok és hontalanok
ittthon s az anya-
országban.

S ha marad még picinyke hitünk,
éltessen ez égi mezeinken
az örökkévalóságig,
hogy majdan beteljesedjék újra
magyarul is az Ige.

(Csongrády Béla: *Őrzik a lángot. A Röpke Ívek* 2003. évi kötetének bemutatása. In: *Balassagyarmati Honismereti Híradó* 2003.)

Tartalom

Időm kezdetén

Anyámhoz	7
Ajándék apámnak	8
Nyár végi képek	9
Változatok	10
Vigasz	11
Átváltozás	12
Döbbenet	13
Férfikor	14
Üzenet a tenger fenekéről	15
Magány	16
Mélység alatt	17
Hazatérés	18
Helyzetkép	19
Születésnap vigasztaló	20
Őszi helyzetkép magamról	23

Képek

Szabad vers elé	27
Hóvers	28
Ipoly	29
Fák	31
Téli képek	33
I. Csendélet	33
II. Táj	34
III. Éjszaka	35

Merülések

Ars humana	39
Cím nélkül	40
Van úgy...	41
Feljegyzések	42
Merülések	44
Szembesítés	46
Vádirat	48

Rajzolatok korról és kórról

Súlytalanság	53
Fohász előtt	54
Névtelen jelentések	55
Sorok fejfák alá	57
Tényállás	59
Intés	60
Hódolatunk	61
Változatok (<i>Koncsol Lászlónak</i>)	63
Átok helyett	66

Az idő árnyékában

Kísérlet az idővel	71
Táviratféle Gál Sándornak	73
Elemzés helyett	
(<i>Péterfalai T. Á.-nak Pozsonyba</i>)	74
Minden időben...	
(<i>Vázlat Duba Gyula regényéhez</i>)	76
Kedvcsináló (<i>Gyurcsó István emlékének</i>)	79
Üzenet (<i>Lezsák Sándor barátomnak</i>)	81

Új versek	
Mese helyett	85
Ad acta	87
Nekrológ (<i>Agócs Béla halálára</i>)	88
Elesettként is magyarul	90
Vakhit	92
Vigasz	93
Hamis világ	94
Örökkévalóság I.	95
Senkiország szolgái	97
Korrajz	99
Újkori haláltánc	100
Fohász kérdéssel	102
Örökkévalóság II.	104
Utószó helyett	105

CSÁKY KÁROLY
VIGASZTALÓ

Első kiadás

Felelős kiadó: Hodossy Gyula

Felelős szerkesztő: Kulcsár Ferenc

Nyomdai előkészítés: Lilium Aurum

Nyomta: Valeur s. r. o.,

Dunaszerdahely

Kiadta: Lilium Aurum

Dunaszerdahely–Dunajská Streda,

